

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 18.

Fylke: Nordland.

Tilleggsspørsmålnr. Juletre

Herad: Vaagan

Emne: Juletre og julehalv.

Bygdelag:

Oppskr. av: Thomas Balstad f. 1872-87

Gard:

(adresse): Svolvær.

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. *for det meste*

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

- 1) Juletre er omi helt almindelig i alle grender
- 2) For år 1900 var juletre ikke almindelig. Men det var vistnok allerede da til dels brukt av både skilte familier. („Storkaran“) 3: kjøpmenn og embesmenn. Når det først var brukt her i bygda, har det ikke vært meg mulig å bringe på det rene.
- 3) Ved hundreårskeffet ^{ble det} mer og mer brukt på ferblige sammenskomster i jule, julefesten som de ble kaldt jule fordi juletreet like som var midtpunktet. Det var julefest for skolebarna i kretsen, julefest i de frilynte ungdomslag, som hadde en rik blomsterringetid i det første halv år av dette århundre, og sist kom julefesten for de gamle i grenda. Fra disse fester tok barna og ungdommen ideen om juletre med seg til de mange heimer.
- 4) Eimer og syltebarling var det eneste grønt som var tilgjengelig ved juletider. Som barn så jeg det brukt som små kvaster stukket inn bak dør- og vinduskladninger. Det var gjerne en åpning mellom sommerveggen og kladningen for det panel som rent eller aldri kom på veggen i gamle dager. Kvitekurde gule var ofte spredd med linser ved fest og høytid.
- 5) I bonde og fiskerheimene ble det en stor for

- i kida mellom 1900 og 1915. Da ble julebret av furu almindelig i de fleste heimer. Gulvene ble malt for å litte renholdet, og dermed gikk einbaret av bruk. Når det så kom panel, tapet eller annen kledning på veggene, kom det grønne rent av bruk som pynt. Det gjorde seg best på krommerveggen. Og en kan vel si at julebret kom til å erstattes annet grønt til pynt i julestua.
- 6) Størrelsen av brene var gjerne 1 à 2 meter. De mindste stod gjerne på en kasse, krakk eller skammel.
- 7) Pynten: Det var alltid noen små lys, gjerne av ymse farger, dessuten papirkurve med julegutter og rikelig med flitterstas: glasskuler, sølvtråder, englehår m.v. Slikt juleg var meget tidlig almindelig butikk-kram i Nordland og gjorde sitt til at julebret ble til almindelig glede for barna.
- 8) Her i distriktet er det barna som har innført skikken med julebrev; de voksne måtte ofte motvillig gå med på det. Det var barna som kring og kanskje også kjøpte julebret for sine sparepenger og masten om alt det andre som skulde til. Men hvor brett først kom inn, ble det til lys og glede i en mørk tid. Og det ble omfattet med kjærlighet også av de voksne og gamle. Det hadde funnet sin plass; det ble skikk og bruk. Fra da av fikk barna all den hjelp de þengte med å pynte brett og da særlig av husmoren.
- 9) Brett står helst fritt på gulvet på en korpot. Men hvor det er trangt om plassen må brett være lite, og står det gjerne på en krakk eller skammel i krøken.
- 10) Lykene tennes juleaften og mindet en gang til i ~~høst~~ ^{jule}helga. Nyttårsaften må det gjerne et nytt sett lys til. Og stompene brennes ut når barna høstet brett om kring 13dag jule.
- 11) Barn og ungdom og kanskje de voksne med går om julebrett og synger julealmer og sanger. Mye bruket

Julebrø 3.

er "Glade jule" og "Din grønne glitrende Ane";
"Jeg er så glad hver julekveld" os.v.

12) Fra først var det skikk å hæste julebrøet 13dagen
Det var barna som besøgt det. Og det ble gjerne

13) så at barn i nabolaget var med på denne lille
avskedsfesten med brøet. Og da kunde det ikke bli
samtidig på alle gårdene. Nu blir det gjerne en
gang mellom 13dagen og 20dagen, og som regel med
en liten festlig bibetelling for barna om ettermiddagen.

14) Først bare furu brø tilført fra bygdene på Sunlandet
(I Lofoten fantes ikke barskag før den ble innplantet)
Nu brukes mest granbrø, tilført fra Helgeland eller
smågran fra Kynningshøgsten i de mange plantefelt.

15) Tidene om kring 1905 var det var smått om
julebrø og jeg så folk sette sine kvister inn i en
bjørkestamme. Det ble et brukbart erstatningsbrø.
Nu er tilførselen rikelig, og "erstatning" er ukjent.

16) Julebrø ute er ukjent her. Men julebrøet på en
staur på låvetaket er almindelig.

Nåen tradisjon om julebrøet kan jeg ikke finne
i Vågan eller i Lofoten i det hele.

4413

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING